

הגורל של שם שעלה בשמאל לימין, או אדרבה, בכדי שהכהן גדול יתבייש, והוא והעם יתקנו מעשיהם, ישאיר אותו בשמאל (שיח יצחק).

אל תתנו מקום למינין לרדות – שיאמרו עלינו שאנו עושים כל מעשינו לפי רצונו (רש"י). וכשלא היה הכרח גדול, העדיפו חכמים לא להורות לרבים דבר התמוה, למען לא ימצאו הצדוקים מקום ללעוג עליהם [ומכאן גם מקור הדין המבואר בשו"ע (יו"ד רמב, י) שאסור לחכם להורות דבר התמוה לרבים] (מהרי"ץ חיות). ויש שפירש, שכדי שלא יאמרו המינים שיש חלילה שתי רשויות אלא שהקב"ה הנכבד יותר, ושמטעם זה מקפידים תמיד שהגורל של שם יעלה בימין, לכן אם עולה של שם בשמאל משאירים אותו בשמאל (רבנו חננאל).

וכינין דקבעתיה שמאל היכי מהדרין ליה. והיתה הגמ' יכולה לדחות, שאף אם הגרלה אינה מעכבת, ויכול לקבוע את שמם גם על ידי קריאת שם עליהם, מכל מקום אם כבר הגרילה, ההגרלה קובעת, ואי אפשר לשנות לאחר הגרלה (תוס' רא"ש). ויש שפירש, שלדעת הסובר שהגרלה אינה מעכבת, אף אם מגריל אין הגרלה קובעת, אלא קריאת השם היא הקובעת, ואמנם גם לדעה זו יש מצוה בהגרלה, לקרוא שם על מי שהגריל עליו, אולם בשביל קיום הענין של עליית הגורל לה' בימין היו מבטלים מצות הגרלה (מקדש דוד קדשים כד, א).

ושמע מינה הגרלה מעכבא, הנחה לא מעכבא. וקשה על לישנא קמא שרבי יוחנן אמר שלדעת הכל הגרלה אינה מעכבת, ואף ללישנא בתרא שאמר שרק לדעת רבי יהודה אינה מעכבת, ברייתא זו כתובה בסתמא, ו'סתם ספרא' רבי יהודה הוא (תוס' ישנים; ריטב"א).

תלמוד לומר 'ועשהו חטאת', הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת. שאף שכבר אמר הכתוב 'ונתן על שני השעירים גולות וגו'', ואם כן כבר מפורש שהגורל קובע את החטאת, מכל מקום שנה הכתוב לעכב 'ועשהו חטאת', ללמד שרק הגורל עושה חטאת (רש"י קידושין יד, א ד"ה תל). ויש סוברים, שדורשים זאת רק מ'ועשהו חטאת', שהגורל עושהו חטאת ולא השם עושהו חטאת (תוס'). ואין ללמוד קל וחומר להיפך – מה שעירים שאין קריאת השם מועילה בהם, גורל מועיל בהם, שאר קרבנות שקריאת השם מועילה בהם, כל שכן שגורל מועיל בהם – כי כשם שדורשים 'ועשהו חטאת' שגורל עושהו חטאת ולא קריאת שם, כך יש לדרוש 'ועשהו חטאת' לזה ולא לאחר, שהגורל קובע רק בשעירי יום כיפור ולא בשאר קרבנות (תוס'). או משום שיש לפרוך שרק בשעירי יום כיפור הגורל מקדש כי יש מצוה להגריל, מה שאין כן שאר קרבנות שאין בהם מצוה להגריל. אמנם, בקל וחומר שהגמ' דורשת [שהשם מקדש], אין לפרוך שבשאר קרבנות מצוה לקדש בקריאת שם, שהרי גם בשעירי יום כיפור מצוה לקדש בקריאת שם, וכפי ששנינו (לעיל (לט, א)), שהכהן גדול אומר 'לה' חטאת' (שפת אמת בת' ראשון).

ואזדו לטעמייהו דתניא 'עמוד חי' וכו' – שלעיל נחלקו תנא קמא ורבי שמעון אם יודוי מעכב, ובמחלוקת זו נחלקו רבי יהודה ורבי שמעון בברייתא זו, שרבי יהודה סובר שאף אם מת השעיר לפני הוידוי, כיון שהוידוי אינו מעכב אין צריך להביא אחר במקומו, ורבי שמעון סובר שהשעיר צריך להיות חי עד אחר הוידוי, כיון שלדעתו הוידוי מעכב (רש"י כאן והלן ע"ב; ריטב"א לעיל שם). וראה רש"י ש' שתמה, שברוך כלל 'אזדו לטעמייהו' הכוונה לשתי מחלוקות התלויות זו בזו, ואילו כאן היא אותה מחלוקת עצמה).

ויש מפרשים, ש'ואזדו לטעמייהו' פירושו שמחלוקתם אם הגרלה מעכבת, שייכת למחלוקתם בדין מת שעיר המשתלח, שלדעת רבי יהודה שהשעיר המשתלח צריך לעמוד חי עד שעת מתן דמו של חבירו, וכן הוא סובר [במשנה להלן (סב, א)] שאם מת השעיר המשתלח ישפך דמו של חבירו, הרי ששני השעירים תלויים זה לזה [ראה ביאורנו להלן (ד"ה עד) שהם נחשבים כקרוב אחד], ולכן לדעתו אם מת אחד מהם צריך להביא שנים אחרים, וכיון שמביא שנים אחרים ממילא צריך להגריל עליהם, שכל שאנו קורים בו 'ולקח את שני השעירים', אנו קורים בו 'ונתן על שני השעירים גולות', אבל לרבי שמעון שאינם תלויים זה בזה, אם מת אחד מהם אין צריך להביא אלא אחד, ולכן אין צריך הגרלה (תוס').

עד מתי יהיה יקוק לעמוד חי וכו', שכוונת הכתוב 'עמוד חי לכפר עליו' היא, שהשעיר המשתלח צריך להישאר חי עד שיקיים 'לכפר עליו', ואם מת קודם לכן, צריך להביא אחר. ואין לומר שכוונת הפסוק היא רק שצריך שהשעיר המשתלח יעמוד בעזרה ולא ישלחוהו לעזאזל עד שיקיים 'לכפר עליו', שאם כן היה לו לומר רק 'יעמוד לפני ה' לכפר עליו', ומיתור תיבת 'חי' למדים, שאם מת קודם שקיים 'לכפר עליו', צריך להביא אחר במקומו (רש"י). ולדעת הרמב"ם, הסובר שמתיתבת 'חי' לומדים שאם נעשה השעיר טריפה לאחר הגרלה הוא פסול (ראה עבודת יום הכיפורים ה, יח, ומשנה למלך שם), הלימוד כאן הוא מתיתבת 'עמוד', שמשמע חי ולא מת [וכעין דרשת הגמ' בערכין (ד, א) מתיתבת 'והעמיד', למעט גוסס ומת לענין ערכין] (מרומי שדה).

ויש שהסתפק, אם עמידה זו [עד שעת מתן דמים של חבירו לרבי יהודה, או עד שעת הוידוי לרבי שמעון] צריכה להיות דוקא בעזרה או אפילו מחוץ לעזרה (מקדש דוד קדשים כד, ו).

עד שעת מתן דמו של חבירו, משום ששני השעירים הם קרבן אחד, אלא שחלקו קרב פנים וחלקו משתלח, וככל קרבן שחלקו קרב וחלקו נאכל, כך השעיר לה' קרב כולו והשעיר לעזאזל אינו נאכל אלא משתלח, ולכן צריך לעמוד חי עד שעת מתן דמים של חבירו, כי מתן הדם הוא על כל הקרבן, כולל על השעיר המשתלח (משאת המלך מועדים, יז).

מהו שיהזור לימין, שמאחר והעליה בימין היא סימן יפה שהעבודה רצויה לפניו ית' (כמבואר בגמ' לעיל (לט, א)), יש להסתפק האם מפני כבוד הכהן גדול והעם, מותר להעביר את